

Olsztyn, 5 grudnia 2024 r.

WOPN.611.44.2024.KP

Szanowny Pan
Adam Czajkowski
Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów
Państwowych w Olsztynie

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie, działając na podstawie art. 54 ust. 1, art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o *udostępnianiu informacji i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 ze zm.), w odpowiedzi na pismo Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie znak: ZS.6004.20.2022 z 20 listopada 2024 r., po zapoznaniu się z projektem Planu Urządzenia Lasu (dalej PUL) dla Nadleśnictwa Olsztyn na lata 2025-2034 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko (dalej POŚ), przedkłada następującą opinię.

1. Należy wprowadzić modyfikację wskazań gospodarczych (cięcia rębne) w wydzieleniach nr:
  - 421i, 422f, 356f, 441c, 316c, 293i, 322c, 290b, 323c, 315b, 323d, 315c, 324m (siedlisko muchołówki małej i dzięcioła czarnego – 315c, 290b, 323c i 422f);
  - 323d i 325b, 324l – siedlisko dzięcioła średniego;
  - 392f – siedlisko trzmielojada.

Jak wskazano na str. 94-94 Programu Ochrony Przyrody (dalej POP) w ww. wydzieleniach zaplanowano rębnie złożone typu: IVD, III AU, IIIBU, IIIB oraz rębnię całkowitą IB w siedlisku trzmielojada (wydz. 392f). Planuje się wykonać zabiegi gospodarcze (użytki rębne i przedrębne) w 24 z 39 stanowisk muchołówki małej (61% ogólnej liczby znanych stanowisk na terenie Nadleśnictwa Olsztyn); w 4 z 14 stanowisk dzięcioła czarnego (ok. 30%), 3 z 6 stanowisk dzięcioła średniego (ok. 50% znanych stanowisk) oraz 1 z 2 stanowisk trzmielojada (50% stanowisk). Na str. 94 POP wskazano, iż „W przypadku muchołówki małej, wpływ realizowanych zabiegów może dotyczyć 3% populacji zasiedlającej OSOP Puszcza Napiwodzko-Ramucka, w przypadku dzięcioła czarnego – 1,9%, a dzięcioła średniego ok. 1,5% populacji w OSOP”. Powyższy szacunek dotyczy całego obszaru Natura 2000 Puszcza Napiwodzko-Ramucka i odnosi się do ogólnych stwierdzeń gatunków w całym obszarze, tj. – 624 stwierdzeń muchołówki małej, 213 stwierdzeń dzięcioła czarnego, 187 stwierdzenia dzięcioła średniego oraz 36 stwierdzeń trzmielojada. Powyższa analiza wpływu zaplanowanych cięć rębnych poza określeniem wpływu na cały obszar Natura 2000, powinna dotyczyć przede wszystkim terenu Nadleśnictwa Olsztyn, dla którego sporządzony został projekt PUL wraz z POŚ oraz POP. Analizując wpływ przewidzianych w PUL prac na znane stanowiska przedmiotów

ochrony, stwierdzono, że w 5 znanych stanowiskach muchołówki małej (dane z 2012 r.), zlokalizowanych w wydzieleniach nr 441c, 323c, 323a i 290b, dokonano już cięć rębnych, w wyniku których doprowadzono do znacznego uszczuplenia arealu jej siedliska. W pozostałych wydzieleniach nr 422d, 421g, 324k, 323c, 322b i c, 293i, 289a, 316c, 325c i k, 357c, 356d i 195l zaplanowano rębnie złożone IVD i IIIB lub użytki przedrębne TP. W wyniku przeprowadzonych w ubiegłym dziesięcioleciu prac rębnych doszło do naruszenia integralności siedlisk muchołówki małej w 10 z 39 znanych stanowisk. Informacje zawarte w przedłożonym POP wskazują dodatkowo kolizję z 19 stanowiskami tego gatunku (dane będące w posiadaniu tut. organu wskazują jednak na 18 stanowisk, na których zaplanowano prace rębne). Podsumowując należy stwierdzić, że użytki rębne zostaną przeprowadzone w 18 z 39 stanowisk muchołówki małej, co stanowi ok. 46 % populacji tego gatunku na terenie ww. nadleśnictwa. Biorąc pod uwagę zakres wykonanych już w ubiegłym 10-leciu prac rębnych łącznie uszczuplonych zostanie 28 z 39 stanowisk co stanowi 72% ogółu populacji zinwentaryzowanej na terenie Nadleśnictwa Olsztyn. W całym obszarze Natura 2000 Puszcza Napiwodzko-Ramucka, stwierdzono łącznie 624 stanowiska ww. gatunku (str. 94 POP). Uszczuplenie 28 stanowisk z 624 znanych lokalizacji doprowadzi do 4,5% spadku znanych stanowisk na terenie całego obszaru Natura 2000. Wyliczona wartość 3% (str. 94 POP), dotyczy wyłącznie zaplanowanych obecnie cięć rębnych bez uwzględnienia zabiegów z poprzedniego 10-lecia. Dostarczona do siedziby tut. organu mapa osobliwości przyrodniczych oraz mapa cięć w formacie shapefile jednoznacznie wykazują bardzo dużą kolizję prac gospodarczych ze stanowiskami ww. przedmiotów ochrony. Największa koncentracja muchołówki małej występuje na zachód od msc. Marcinkowo oraz na płu-zach od rezerwatu przyrody „Jezioro Košno”. Analiza map satelitarnych wykazała bardzo dużą fragmentację siedlisk ww. gatunków chronionych. W wielu wydzieleniach doszło praktycznie do całkowitej wycinki istniejącego drzewostanu i planowanej są w chwili obecnej cięcia uprzętające, których celem jest całkowite usunięcie drzewostanu z danej powierzchni. W bezpośrednim sąsiedztwie wskazanych powyżej wydzieli występuje przeważnie drzewostan w wieku średnio ok. 40-50 lat, który nie stanowi dogodnych warunków siedliskowych do dalszego bytowania gatunków związanych ściśle ze starodrzewem. Na południe od ww. wydzieli znajdują się ponad 100-letnie drzewostany sosnowe (gatunek panujący), gdzie wykonano już rębnię gniazdową (347c), a obecnie zaplanowana jest również rębnia lb (wydz. 347 b i c oraz 344 c i f). W Planie Zadań Ochronnych (dalej PZO) dla Obszaru Natura 2000 Puszcza Napiwodzko-Ramucka, działania ochronne zaplanowane dla muchołówki małej (na terenie Nadleśnictwa Olsztyn) dotyczą *„Zachowania siedlisk gatunku” poprzez modyfikację zasad gospodarki leśnej w zakresie zachowania siedlisk grądowych poprzez preferowanie rębni złożonych w miejscach występowania gatunku*. Z powyższego zapisu jednoznacznie wynika, że priorytetem działań jest zachowanie właściwego stanu kluczowych siedlisk gatunku i dostosowanie do tego modelu gospodarowania w taki sposób, aby nie doszło do ich utraty (tj. starodrzewia). Wykonanie wieloobszarowych zrębów doprowadziło już do dużej fragmentacji ponad 100-letnich drzewostanów. Dalszy sposób gospodarowania, przyjęty w obecnym projekcie PUL, podejmuje kontynuację tych działań, które niewątpliwie doprowadzą do dalszego pogarszania się stanu siedlisk. Należy zaznaczyć, że na str. 47 POŚ zaznaczono, iż *„Drzewostany w wieku ponad 100 lat (bez drzewostanów w KO i KDO) stanowią 14,7% powierzchni”*, natomiast na str. 49

POŚ wykazano, że „Z punktu widzenia ekologicznego oraz oddziaływania PUL na środowisko, istotniejsze znaczenie ma zmiana udziału drzewostanów w grupach wiekowych. Spadek udziału drzewostanów w średnim wieku (41-80 lat) znacznie kompensuje wyraźny wzrost udziału drzewostanów najstarszych klas wieku, który zwiększył się prawie o 11 %. Będzie to korzystne z punktu widzenia walorów przyrodniczych analizowanego obszaru, różnorodności biologicznej i cech siedlisk przyrodniczych.” Tut. organ podziela zasadność ww. stwierdzeń. Niewątpliwie drzewostany starszych klas wieku stanowią dogodne siedliska dla występowania wielu rzadkich i chronionych gatunków. Na uwadze należy mieć jednak fakt, iż ich prognozowany wzrost o 11% nie musi pokrywać się z takim samym wzrostem potencjalnych siedlisk dla tych gatunków, w tym dla muchotłówki małej.

W Polsce siedliskiem muchotłówki małej są starsze drzewostany liściaste i mieszane na obszarach nizinnych, wyżynnych i górskich. Najchętniej zasiedla drzewostany z dużym udziałem buka bądź grabu. Niezbędne warunki do jej występowania to dojrzałe (z reguły ponad 80-100-letnie), najczęściej cieniste drzewostany liściaste i mieszane, obfitujące w próchniejące drzewa oraz bogatą entomofaunę, zapewniającą odpowiednią ilość pokarmu. Ważnym warunkiem występowania ww. gatunku jest obecność podszytu i wielopiętrowość drzewostanów (baza pokarmowa). Zdaniem tut. organu, biorąc pod uwagę ww. biologię gatunku należałoby przedłożyć wykaz powierzchni drzewostanów spełniających kryteria potencjalnych siedlisk gatunku, a w następnej kolejności przeprowadzić analizę oddziaływania zaplanowanych prac gospodarczych (cięcia przedrębne i rębne) na zachowanie tych siedlisk we właściwym stanie ochrony. Powyższe powinno zobrazować skalę zaplanowanych prac w siedliskach gatunku i określić, czy i w jaki sposób, dojdzie do potencjalnego dalszego ich uszczuplenia w okresie obowiązywania PUL. Należy przy tym mieć na uwadze oddziaływanie skumulowane w związku z tym, że dotychczasowe prace prowadzone w siedliskach tego gatunku już doprowadziły do ich pomniejszenia. Nie znając rozmieszczenia potencjalnych siedlisk gatunku na terenie objętym PUL oraz oceny tego obszaru pod kątem spełnienia wymogów siedliskowych dla muchotłówki i wskazań co do sposobu prowadzenia gospodarki leśnej na tym terenie, a zatem brak analizy wpływu zaplanowanych prac na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000, uniemożliwia rzetelne zweryfikowanie stwierdzeń o braku takiego wpływu.

W lasach gospodarczych niżej Polski wykazano, że liczebność muchotłówki małej rośnie z wiekiem drzewostanu i jest najwyższa w lasach najstarszych (Neubauer et al. 2015b). Podwyższenie wieku rębności w lasach gospodarczych sprzyja występowaniu tego gatunku. Muchotłówka mała unika luk w drzewostanach (Fuller 2000) i preferuje lasy o wysokim zwarcu (Mitrus et al. 2006, Neubauer et al. 2015b), silnie zacienione, co pozwala wnioskować, że prześwietlanie drzewostanów w ramach prowadzonych zabiegów gospodarczych może powodować wycofywanie się gatunku. Pozostawianie jak największej liczby martwych, zamierających lub uszkodzonych drzew, w tym stojących złomów, jest również czynnikiem sprzyjającym występowaniu muchotłówki małej, ponieważ zakłada ona w takich miejscach gniazda (Mitrus, Soćko 2004). Obecność leżących i stojących martwych drzew była pozytywnie skorelowana z obecnością i liczebnością gatunku w Austrii (Wichmann i Frank 2007), na Litwie (Brazaitis 2011), a także w polskiej części Karpat str. 3 (Wilk 2016). Przetrwanie licznej populacji muchotłówki małej zależy w znacznym stopniu od zachowania sprzyjających siedlisk jest więc bezpośrednio związane z charakterem i

intensywnością prowadzonej gospodarki leśnej (G. Neubauer, A. Sikora, Ocena zagęszczenia i liczebności muchołówki małej *Ficedula parva* w lasach trójmiejskich z wykorzystaniem powtarzalnych nasłuchów z punktów, 2016, str. 182).

Rębnie gniazdowe i trzebieżowe, cięcia prześwietlające w dobrze zachowanych i niektórych zdegradowanych grądach (np. brzoza z grabem w II piętrze) powodują duże zagrożenia dla muchołówek, w szczególności białoszyjej, ale też małej. Po wykonaniu rębni gniazdowej w takich siedliskach muchołówki praktycznie je opuszczają (*Inwentaryzacja Ornitologiczna Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 PLB 280006 Puszcza Borecka oraz Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 Ostoja Poligon Orzysz* - Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Przedsiębiorstwo Państwowe z siedzibą w Sękocinie Starym - Umowa nr 190/GDOŚ/DON/2010).

Dzięcioł czarny prowadzi osiadły tryb życia, zajmuje terytoria, przeważnie o powierzchni kilkudziesięciu lub kilkuset ha, których aktywności broni. Dzięcioł czarny (gatunek parasolowy) jako jedyny w naszych lasach gatunek wykuwający duże dziuple, jest kluczowy dla funkcjonowania populacji wielu innych dziuplaków, m.in.: gągoła, siniaka, włośчатки i innych zwierząt, dlatego jego ochrona ma szeroki aspekt biocenotyczny (Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny Ptaki część II, str. 263-265). W rozdziale 7 (Podsumowanie) w ww. inwentaryzacji zaznaczono m.in., iż do najsilniej zagrożonych gatunków należą: cietrzew, duże dziuplaki, ptaki szponiaste oraz ptaki suchych środowisk otwartych. Drugim poważnym problemem związanym z gospodarką leśną jest wykonywanie zrębów w ciągu całego roku, w tym także w okresie sezonu lęgowego ptaków. Wydaje się, iż można zaplanować cięcia w taki sposób, aby w okresie od połowy marca do końca lipca ich nie wykonywać. Zagrożenie to dotyczy przede wszystkim bociana czarnego, gągoła, trzmiełojada, kani czarnej, bielika, jastrzębia, krogulca, orlika krzykliwego, kobuza, siniaka, puszczyka, dzięcioła czarnego, dzięcioła średniego oraz muchołówki małej (inwentaryzacji ornitologicznej obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB 280014 Ostoja Poligon Orzysz - Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Przedsiębiorstwo Państwowe z siedzibą w Sękocinie Starym).

W publikacji opracowanej przez Beuch S., Chodkiewicz T., Przymencki M., Wardecki Ł., Sikora A., Neubauer G., Smyk B., Marchowski B., Ławicki Ł., Meissner W., Chylarecki P. 2024 . Monitoring Ptaków Polski w latach 2021-2024. Biuletyn Monitoringu przyrody nr 28, na stronach 78-89 zawarto zmiany liczebności lęgowych ptaków Polski w latach 2000-2023. Wg wymienionego wyżej biuletynu, liczebność trzmiełojada (*Pernis apivorus*) oraz muchołówki małej (*Ficedula parva*) wykazuje od 2011 roku tendencję spadkową. Populacja dzięcioła czarnego (*Dryocopus martius*) w ostatnich latach systematycznie rośnie, natomiast dzięcioła średniego (*Dendrocoptes medius*) utrzymuje się na stałym poziomie.

W ocenie tutejszego organu należy zatem powtórnie przeanalizować i ocenić wpływ prac gospodarczych na przedmioty ochrony ww. obszaru Natura 2000, tj. muchołówki małej, dzięcioła dużego, dzięcioła średniego oraz trzmiełojada (na zasadach podanych w pkt 1 niniejszej opinii str. 2-3).

Ww. ocena powinna odnosić się do możliwości zachowania gatunków we właściwym stanie ochrony wraz z uwzględnieniem przekształcenia siedlisk na skutek prowadzonych prac gospodarczych. Zaproponowany na str. 94 POP sposób ochrony ww. gatunków ptaków, polegający na uprzednio wykonanej ekspertyzie terenowej mającej na celu weryfikację ich występowania, jest w ocenie tut. organu niewystarczający. Powyższy zapis nie odnosi się bowiem do potrzeby ochrony siedlisk ww. zwierząt. Ponadto ww. wskazanie wynika bezpośrednio z Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2023 r., poz. 672) oraz pośrednio z art. 52 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r., poz. 1478).

2. Należy również zmodyfikować zaplanowane cięcia rębne w oddziałach oraz wydzieleniach: IB - 37g, 127j, 128a, 230c, 230h, 230j, 230n, 1353b; IIB – 1339o, 374j, 374g, 487b; IIIa – 102c, 102o, 102i, 219d, 241b, 225c; IIIb – 9b (należy zwrócić uwagę, że w ostatnim podanym wydzieleniu prace zostały zaplanowane również w strefie ochrony ścisłej) w strefach ochrony częściowej gatunków strefowych ptaków, poprzez zaplanowanie ich w ten sposób aby nie prowadziły do wielkopowierzchniowych rębni, przekształcających warunki siedliskowe ptaków drapieżnych. Łączna powierzchnia stref częściowych, w których zaplanowano użytkowanie rębne wynosi 382,23 ha, z czego 44,03 ha stanowią rębnie z rodzaju I i III. Odpowiada to 11,51 % w udziale wymienionego wyżej obszaru. Prace zaplanowane np. w oddziale 230, obejmują 7,16 ha z 21,12 ha wydzielonego obszaru ochrony częściowej, natomiast w oddziale 219d oraz 241b wycince ulegnie 7,00 ha z 41,59 ha ww. obszaru (odpowiednio 33,90 % oraz 16,83 %). Dodatkowo wskazuję, iż tut. organ uzgadniając zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w POŚ dla PUL Nadleśnictwa Olsztyn, w pkt 5 pisma znak: WOPN.611.13.2023.KP z 10 stycznia 2023 r., zaznaczył, iż *„Ewentualne prace związane z wycinką drzew w strefach ochrony okresowej (po terminie ochrony okresowej) powinny być opiniowane przez tutejszy organ zgodnie z pismem Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska znak: GDOŚ/DOPozgiz-4200/III-546/4301/10/as z 8 grudnia 2010 r.”* W przesłanym POŚ i POP brak jest ww. zapisu wobec czego nie można wykluczyć, że w wyniku prowadzonych prac może dojść do pogorszenia warunków siedliskowych przebywających tam gatunków.
3. Wnioskuje o dodanie do mapy cięć warstwy (w formacie shape file) „buforu” pomiędzy granicą działki jeziornej, a powierzchnią manipulacyjną. W oddziałach oraz wydzieleniach 298b, 299a, 1329a zaznaczono, iż zaplanowane rębnie dochodzą do samych brzegów jezior, natomiast w oddziałach 1359j, 504c oraz 504 f znajdują się na granicy dozwolonej odległości, określonej rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. u. z 2023 poz. 672). Oczywiście jest, że zaplanowane prace powinny być zgodne z ww. rozporządzeniem (cięcia rębne min. 25 m od brzegów cieków wodnych). W przypadku jednak oglądu ww. map przez podmioty lub osoby zainteresowane prowadzeniem gospodarki leśnej w Nadleśnictwie Olsztyn może dojść do nieporozumień. Poza tym przedłożony dokument powinien bezsprzecznie udowadniać brak wykonywania jakiegokolwiek prac w ww. buforze. Jednocześnie zaznaczam, że tut. organ uzgadniając zakres i stopień szczegółowości wymaganych

w POŚ dla PUL Nadleśnictwa Olsztyn w pkt 10 pisma znak: WOPN.611.13.2023.KP z 10 stycznia 2023 r., zaznaczył, iż : *„Zaleca się wykonanie analizy wpływu cięć rębnych na sąsiadujące ekosystemy (np. na torfowiska, rzeki). W ich bezpośrednim sąsiedztwie powinno unikać się przeprowadzania rębni zupełnych. Należałoby również rozważyć możliwość utworzenia stref ekotonowych wokół ww. ekosystemów o szerokości ok. 30 m. Zaznaczam, że w okresie ostatnich kilku lat na terenie województwa warmińsko-mazurskiego nasiliły się konflikty lokalnej społeczności zwłaszcza w przypadku cięć dokonywanych w sąsiedztwie rzek, jezior czy zastoisk wody. Rozwiązaniem tej sytuacji mogłoby być zachowanie tych ekosystemów wraz z nadwodnym zadrzewieniem.”*

4. Ponadto należałoby ustalić bufor o promieniu min. jednej wysokości drzewostanu w przypadku stwierdzonych stanowisk m.in. pomocnika baldaszkowatego oraz brodaczkę zwyczajną. W ogólnych zaleceniach dotyczących ochrony tych gatunków (tab. 32, str. 97-101 POP), stwierdzono m.in., iż należy pozostawiać kępy drzewostanów wokół miejsc występowania gatunku. Nie sprecyzowano jednak wielkości powierzchni wyłączonej z użytkowania gospodarczego, co mogłoby w ocenie tut. organu doprowadzić do zniszczenia siedlisk lub okazów gatunków chronionych poprzez nadmierne odsłonięcie, a tym samym zmianę warunków świetlno-wilgotnościowych. Z punktu widzenia konieczności ochrony ww. stanowisk konieczne jest szczegółowe wskazanie i doprecyzowanie buforu ochronnego. Zaznaczam, że wskazania takiego dokonano m.in. w PUL dla Nadleśnictwa Kudypy, który został przesłany do siedziby tut. organu 16 kwietnia 2024 r. oraz w projekcie PUL dla Nadleśnictwa Szczytno – str. 71 POŚ (przesłanym do siedziby tut. organu 26 listopada 2024 r.).

Po dokonaniu szczegółowej analizy przedłożonego projektu Planu Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Olsztyn na lata 2025-2034 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko zdaniem tut. organu część zaplanowanych prac gospodarczych w obrębie siedlisk gatunków chronionych wskazanych w pkt 1, 2 i 4 niniejszej opinii może doprowadzić do negatywnego oddziaływania gospodarki leśnej na ich populację. W związku z powyższym konieczne jest powtórne przeanalizowanie zaplanowanych prac gospodarczych na stwierdzone siedliska i gatunki chronione z uwzględnieniem uwag zawartych w niniejszej opinii.

Na podstawie art. 55 ust. 4 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* zwracam się z prośbą o przekazanie PUL dla Nadleśnictwa Olsztyn na lata 2025-2034 po zatwierdzeniu wraz z podsumowaniem.

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska
w Olsztynie
Agata Moździerz
/podpis elektroniczny

Otrzymują:

1. Adresat
2. A/a

Do wiadomości:

1. Nadleśnictwo Olsztyn